

ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ

04.03.2025 г.

Асоциация на индустриалния капитал в България в медиите

Фокус

✓ Румен Радев, АИКБ: Еврозоната е прекрасно средство за постигане на конкурентноспособна добра среда и благосъстояние

В новоприетата Управленска програма на правителството има разписани неща, които са в много добър синхрон и с това, което ние, като бизнес и работодателски организации, сме предвидели, една от които е приемането на България в еврозоната. Това каза в предаването "България, Европа и светът на фокус" на Радио "Фокус" **председателят на Комисията по иновации и конкурентоспособност на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ).**

"Еврозоната не е самоцел. Еврозоната е едно прекрасно средство, за да постигаме целта си. А целта ни е да имаме конкурентноспособна добра среда и благосъстояние – ето това е нашата цел. Изрично уговореният текст, че това присъединяване ще донесе само ползи за икономическото и социалното развитие на страната и ще подчиним всички политики и решения, за да ускорим възвеждането на еврото като официална валута на България, това винаги ще има нашата подкрепа."

По отношение на образование и наука Румен Радев е категоричен, че е вече е крайно време да имаме ясен стандарт за качество и механизъм за оценка на добавената стойност в училищата. "Очевидно професионалното образование и дуалната форма на обучение трябва да бъде задълбочена и съответно реалните работни места. Това е много важно, за да имаме и практиките с учениците."

Според него някои от останалите точки в програмата са по-скоро пожелателни, но няма реални действия, като например намаляване на регулаторната тежест в областта на околната среда. Частта "Икономика и индустрия" е доста постно, смята още той. "Тук имаме изключително развитие на индустриални паркове, но самоцелното развитие на индустриалните паркове не прави автоматично средата атрактивна за един инвеститор. Очевидно трябва да има доста по реално комплексен подход тук. Изключително развитие на финансови инструменти, малко по-добре нещата в частта на иновации и растеж. В частта "Енергетика", радвам се, че всъщност този редовен кабинет на практика продължава това, което започнахме и направихме и сме задействали в сектора енергетика. Но е правилно и добро е, че трябва да приема окончателно официално решение за новите ПАВЕЦ. Фонда за декарбонизация – там нещата трябва да се продължат. Дигитализирането на национално геоложки фонд също е добро и т.н."

"Ние бихме искали да видим още нещо много важно: силно, рязко намаляване на административна тежест, особено за малки и средни предприятия. Реално разходно покривния принцип при определяне на държавните такси е нещото, което искаме да се преразгледа. И някак се не го виждаме, макар че е разписано в "Регионално развитие", да го изведем до край този процес, да имаме новото райониране и съответно планиране," посочи той, като обясни, че София град е категорично над средното европейско ниво по отношение на развитие, а цялата останала част в България, включително и София област, чувствително под. Трябва да се намери начин за преодоляване на този дисбаланс.

Реалната картина в икономиката се мери от много години през композитния индекс икономика на светло, според който се дава надеждна представа за сивия сектор в България за около 20%, а не посочените от министър-председателя Росен Желязков 30%.

Цялото интервю слушайте [тук](#).

✓ Румен Радев, АИКБ: Еврозоната е прекрасно средство за постигане на конкурентноспособна добра среда и благосъстояние

В новоприетата Управленска програма на правителството има разписани неща, които са в много добър синхрон и с това, което ние, като бизнес и работодателски организации, сме предвидели, една от които е приемането на България в еврозоната. Това каза в предаването "България, Европа и светът на фокус" на Радио "Фокус" председателят на **Комисията по иновации и конкурентоспособност на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ)**.

"Еврозоната не е самоцел. Еврозоната е едно прекрасно средство, за да постигаме целта си. А целта ни е да имаме конкурентноспособна добра среда и благосъстояние – ето това е нашата цел. Изрично уговореният текст, че това присъединяване ще донесе само ползи за икономическото и социалното развитие на страната и ще подчиним всички политики и решения, за да ускорим възвеждането на еврото като официална валута на България, това винаги ще има нашата подкрепа."

По отношение на образование и наука Румен Радев е категоричен, че е вече е крайно време да имаме ясен стандарт за качество и механизъм за оценка на добавената стойност в училищата. "Очевидно професионалното образование и дуалната форма на обучение трябва да бъде задълбочена и съответно реалните работни места. Това е много важно, за да имаме и практиките с учениците."

Според него някои от останалите точки в програмата са по-скоро пожелателни, но няма реални действия, като например намаляване на регулаторната тежест в областта на околната среда. Частта "Икономика и индустрия" е доста постно, смята още той. "Тук имаме изключително развитие на индустриални паркове, но самоцелното развитие на индустриалните паркове не прави автоматично средата атрактивна за един инвеститор. Очевидно трябва да има доста по реално комплексен подход тук. Изключително развитие на финансови инструменти, малко по-добре нещата в частта на иновации и растеж. В частта "Енергетика", радвам се, че всъщност този редовен кабинет на практика продължава това, което започнахме и направихме и сме задействали в сектора енергетика. Но е правилно и добро е, че трябва да приема окончателно официално решение за новите ПАВЕЦ. Фонда за декарбонизация – там нещата трябва да се продължат. Дигитализирането на национално геоложки фонд също е добро и т.н."

"Ние бихме искали да видим още нещо много важно: силно, рязко намаляване на административна тежест, особено за малки и средни предприятия. Реално разходно покривния принцип при определяне на държавните такси е нещото, което искаме да се преразгледа. И някак се не го виждаме, макар че е разписано в "Регионално развитие", да го изведем до край този процес, да имаме новото райониране и съответно планиране," посочи той, като обясни, че София град е категорично над средното европейско ниво по отношение на развитие, а цялата останала част в България, включително и София област, чувствително под. Трябва да се намери начин за преодоляване на този дисбаланс.

Реалната картина в икономиката се мери от много години през композитния индекс икономика на светло, според който се дава надеждна представа за сивия сектор в България за около 20%, а не посочените от министър-председателя Росен Желязков 30%.

[АИКБ](#)

✓ Създаване на регистър на арбитражните съдилища и намаляване на административната тежест обсъдиха представителите на АОБР с министъра на правосъдието Георги Георгиев

Асоциацията на организациите на българските работодатели (АОБР) и министърът на правосъдието Георги Георгиев обсъдиха възможността за създаване на регистър на арбитражните съдилища, ускоряване на правораздаването и намаляване на административната тежест за бизнеса.

Специална работна група към Министерство на правосъдието, в която участие ще вземат експерти на национално представителните работодателски организации, ще има за цел да анализира опита на други държави-членки на Европейския съюз при учредяването и регистрирането на арбитражни съдилища, за да се повиши и доверието в този извънсъдебен способ за решаване на търговски спорове.

Според представителите на организациите на работодателите насърчаването на алтернативни методи за решаване на търговски спорове чрез арбитраж и медиация ще намали натовареността на съдилищата.

„В министерство на правосъдието много разчитаме на диалога с бизнеса. Мога да ви уверя, че когато правим промени в нормативната уредба те ще бъдат съобразявани с адресатите. Сред приоритетите и усилията на кабинета Желязков, в частност тези, които са в нашия ресор, са предприемане на редица мерки за намаляване на административната тежест, електронно правосъдие и ускоряване на процесите, както и реформите в областта на административното правораздаване, които вече изпратихме до Брюксел, заради ангажиментите по НПВУ. Сред основните задачи пред министерството са създаване на регистър на арбитражните съдилища и реформите за изваждане на България от т. нар. „Сив списък“ за пране на пари“, заяви министър Георги Георгиев.

Всички присъстващи се обединиха около тезата, че правомощията на Върховния касационен съд по разпоредба от Закона за международния търговски арбитраж (ЗМТА), която даваше допълнителна възможност за отмяна на арбитражни решения, трябва да бъде върната.

Става дума за възможността за отмяна на арбитражно решение на основание, че то „противоречи на обществения ред на Република България“, която до 2017 г. беше уредена в чл. 47, т. 3 ЗМТА. В момента страни, които доброволно са избрали да уреждат споровете си пред търговски арбитраж, са загубили едно от основните предимства на тази процедура, а именно бързината, заради които тя е предпочитана от бизнеса и най-вече от чуждите инвеститори.

На срещата бяха обсъдени още разходоориентираността на съдебните такси, които често са непосилни за бизнеса и оказват сериозна „спирачка“ за правосъдието, ускоряването на работата на Търговския регистър и оптимизиране на процедурите по търговска регистрация, въвеждането на единна входна точка за Годишния финансов отчет, обособяването на регламентите на ЕС, касаещи данъчноосигурителния процесуален кодекс в отделен закон, както и засилване на ролята на Съвета по законодателство. От страна на бизнеса беше повдигнат още и въпроса за създаването на Административно-наказателен процесуален кодекс, за да се избегне двойственото субсидиарно прилагане на НПК и АПК в тези производства, което понякога води до проблеми при правоприлагането.

[АОБР](#)

✓ Създаване на регистър на арбитражните съдилища и намаляване на административната тежест обсъдиха представителите на АОБР с министъра на правосъдието Георги Георгиев

Асоциацията на организациите на българските работодатели (АОБР) и министърът на правосъдието Георги Георгиев обсъдиха възможността за създаване на регистър на арбитражните съдилища, ускоряване на правораздаването и намаляване на административната тежест за бизнеса.

Специална работна група към Министерство на правосъдието, в която участие ще вземат експерти на национално представителните работодателски организации, ще има за цел да анализира опита на други държави-членки на Европейския съюз при учредяването и регистрирането на арбитражни съдилища, за да се повиши и доверието в този извънсъдебен способ за решаване на търговски спорове.

Според представителите на организациите на работодателите насърчаването на алтернативни методи за решаване на търговски спорове чрез арбитраж и медиация ще намали натовареността на съдилищата.

„В министерство на правосъдието много разчитаме на диалога с бизнеса. Мога да ви уверя, че когато правим промени в нормативната уредба те ще бъдат съобразявани с адресатите. Сред приоритетите и усилията на кабинета Желязков, в частност тези, които са в нашия ресор, са предприемане на редица мерки за намаляване на административната тежест, електронно правосъдие и ускоряване на процесите, както и реформите в областта на административното правораздаване, които вече изпратихме до Брюксел, заради ангажиментите по НПВУ. Сред основните задачи пред министерството са създаване на регистър на арбитражните съдилища и реформите за изваждане на България от т. нар. „Сив списък“ за пране на пари“, заяви министър Георги Георгиев.

Всички присъстващи се обединиха около тезата, че правомощията на Върховния касационен съд по разпоредба от Закона за международния търговски арбитраж (ЗМТА), която даваше допълнителна възможност за отмяна на арбитражни решения, трябва да бъде върната.

Става дума за възможността за отмяна на арбитражно решение на основание, че то „противоречи на обществения ред на Република България“, която до 2017 г. беше уредена в чл. 47, т. 3 ЗМТА. В момента страни, които доброволно са избрали да уреждат споровете си пред търговски арбитраж, са загубили едно от основните предимства на тази процедура, а именно бързината, заради които тя е предпочитана от бизнеса и най-вече от чуждите инвеститори.

На срещата бяха обсъдени още разходоориентираността на съдебните такси, които често са непосилни за бизнеса и оказват сериозна „спирачка“ за правосъдието, ускоряването на работата на Търговския регистър и оптимизиране на процедурите по търговска регистрация, въвеждането на единна входна точка за Годишния финансов отчет, обособяването на регламентите на ЕС, касаещи данъчноосигурителния процесуален кодекс в отделен закон, както и засилване на ролята на Съвета по законодателство. От страна на бизнеса беше повдигнат още и въпроса за създаването на Административно-наказателен процесуален кодекс, за да се избегне двойственото субсидиарно прилагане на НПК и АПК в тези производства, което понякога води до проблеми при правоприлагането.

Важни обществено-икономически и политически теми

БНТ

✓ Министърът на енергетиката: Либерализацията на енергийния пазар няма да повиши сметките

Сметките за домакинствата няма да се повишат дори след пълната либерализация на енергийния пазар. Това заяви министърът на енергетиката Жечо Станков в предаването "Неделя 150" по Българското национално радио (БНР).

Той обясни, че е намерен механизъм за компенсиране на битовите потребители чрез Фонд "Сигурност на електроенергийната система". По думите му, Министерството на енергетиката е подготвено за всички възможни сценарии. Министърът изтъкна, че независимо от това кога ще влезе в сила либерализацията, цените на електроенергията за домакинствата ще останат непроменени. Решението за точната дата зависи от Народното събрание.

Според приетото законодателство от 1 юли либерализацията ще започне със защитен механизъм, който ще гарантира стабилността на цените. Този механизъм се основава на начина, по който функционира регулираният пазар.

В момента Комисията за енергийно и водно регулиране определя пределни цени, като създава енергиен микс от различни производствени мощности. Един от реакторите на АЕЦ "Козлодуй" предоставя електроенергия на регулирания пазар, на цена около 80 лева за мегаватчас, докато средната цена за битовите потребители е 138 лева за мегаватчас. Към този микс се добавя електроенергия от въглищни и водноелектрически централи.

След либерализацията АЕЦ "Козлодуй" ще може да продава електроенергията си на пазарна цена, която през последния месец е била около 280 лева за мегаватчас. Разликата от 200 лева на мегаватчас ще бъде насочена към Фонд "Сигурност на електроенергийната система" и ще се използва за компенсиране на битовите потребители. По този начин ще бъде гарантирано, че сметките им няма да се повишат.

Министърът на енергетиката заяви, че работата "на парче" през последните четири години и поемането на трудно изпълними ангажименти са довели до блокиране на значителна част от средствата по Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ). Затова трябва в максимални кратки срокове да се предоговорят важни реформи по плана.

Министър Станков добави, че някои от заложените реформи в ПВУ са неизпълними и биха довели до значително финансово натоварване за българските граждани.

"Това по никакъв начин няма да позволим", подчерта министърът и добави, че правителството ще се стреми към предоговаряне на условията, така че да бъде защитен националният интерес, като същевременно бъде запазено коректното отношение към Европейската комисия (ЕК).

Той посочи, че страната не е изпълнила ангажимента си за допълнително 40-процентно намаляване на въглеродните емисии от въглищните централи. През 2024 година, въпреки че зимата е била по-топла, спадът в емисиите е едва 35 процента. През тази година заради по-студената зима досега са изгорени три пъти повече въглища, което може дори да доведе до ръст на емисиите.

"Европа никога не е изисквала това от нас, не знам защо колегите са поели този ангажимент", заяви Станков. Той изрази опасения, че подобни условия могат да застрашат не само работата на ТЕЦ-овете, но и на въглищните мини,

където работят 6500 човека. Според него е необходимо ангажиментът за намаляване на емисиите да бъде предоговорен на национално ниво, а не за всяка централа поотделно.

По отношение на договора между "Булгаргаз" и турската енергийна компания "Боташ" министърът посочи, че българският обществен доставчик няма финансовата възможност да покрива задълженията си към турската страна през последните 7-8 месеца.

Той определи договора като неизгоден за България и увери, че се търсят варианти за неговото предоговаряне. В момента правителството работи за по-ефективно използване на газопреносната инфраструктура, за да се избегнат плащания за неизползван капацитет.

✓ Европрокуратурата е разследвала близо 100 случая на измами в България през 2024 г.

През 2024 Европейската прокуратура е водила 97 разследвания на измами с евросредства на стойност 487.65 милиона евро в България. Това стана ясно от доклада за дейността на Европейската прокуратура за миналата година, публикуван днес.

България е на четвърто място по брой на разследванията - на първо е Италия с 458 разследвани случая на измами, на второ е Румъния - с 251 разследвания, а трета е Германия - със 190. В големи държави като Франция и Испания се водят два пъти по-малко разследвания, отколкото в България. Най-малко случаи на предполагаеми измами Европрокуратурата разследва във Финландия - само три и в Естония - пет.

Общо всички текущи разследвания на Европейската прокуратура в България са 254. 12 от тях са за ДДС измами на стойност 443 милиона евро. Европейската прокуратура е съставила 10 обвинителни акта на 14 души за измами с евросредства на стойност 6,27 милиона евро. Трима души са били осъдени.

В България прокуратурата разследва най-много злоупотребите с евросредства от регионалните фондове и средствата за развитие на регионите, на второ място по злоупотреби са средствата от земеделските фондове и фондовете за развитие, а на трето - средствата за заетост, социална кохезия и включване.

Във всички участващи държави в края на 2024 г. Европейската прокуратура е имала общо 2 666 текущи разследвания (увеличение от 38% спрямо предходната година), с изчислени щети за бюджета на ЕС от 24,8 милиарда евро (22,5% повече в сравнение с 2023 г.). Повече от половината от изчислените щети (13,15 милиарда евро) са свързани с трансгранични измами с ДДС, с почти систематично участие на престъпни организации, което представлява сериозен риск за вътрешната сигурност.

Повече от 1 500 нови разследвания са започнали през 2024 г. (почти 10% повече в сравнение с предходната година), което представлява 13,07 милиарда евро приблизителни щети. През 2024 г. Европейската прокуратура е обработила 6 547 сигнала за престъпления (56% повече от предходната година). Над 70% идват от частни лица и близо 27% от националните власти. Само 1,7% идват от институции, органи, служби и агенции на ЕС, което показва, че те трябва да засилят откриването и докладването на съмнения за измами на Европейската прокуратура, смятат от Европрокуратурата.

През 2024 г., с повдигнати 205 обвинителни акта (47% повече в сравнение с 2023 г.) През изминалата година Европейската прокуратура е замразила активи на стойност 849 милиона евро.

БНР

✓ Кои сектори у нас са най-засегнати от влошаването на икономическата активност в Германия

Най-засегнати от влошаването на икономическата активност в германската промишленост са българските сектори на търговията, машиностроенето и металургията. Това се казва в новия брой на "Икономическия преглед" на БНБ в тематично изследване за влиянието на трусове в германската икономика върху българската.

Германия е най-големият търговски партньор на България по отношение на износа на стоки. През периода 2019 - 2023 г. средно 14,8% от брутния номинален износ на български стоки е бил насочен към германския пазар, като някои стокови групи имат особено висока концентрация: 30.3% от общия номинален износ на сурови материали и 24.7% от износа на машини, автомобили и частите за тях са предназначени именно за Германия, пише в анализа на БНБ. В рамките на тези групи най-голяма концентрация се наблюдава при металните руди (47,8% от общия им износ), превозните средства и частите за тях (40,4%), електроуредите (25,5%), медицинските стоки (25,2%) и облеклата (19,6%).

Германия също е и най-големият пазар за българските износители на услуги, като през последните пет години средно 13% от общия износ на български услуги (или 1,9% от БВП на България през 2023 г.) е бил предназначен за Германия.

Съвкупни данни показват, че приблизително 60% от брутния български износ към Германия представляват българска добавена стойност, която действително се реализира като крайно потребление на германския пазар и пряко зависи от вътрешното търсене на германската икономика. Останалите около 40% от българския износ към Германия в действителност не се генерират, като добавена стойност в България или не зависят пряко от германското вътрешно потребление, а от търсенето в трети пазари, за които Германия играе роля на износител.

✓ Инфлацията в еврозоната се забавя до 2,4%

Темпът на нарастване на цените в еврозоната се забавя до 2,4 на сто на годишна основа през февруари 2025 г. (спрямо същия месец на 2024 г.) при 2,5 на сто през януари.

Това сочи предварителната оценка на европейската статистическа агенция "Евростат", публикувана днес на официалния ѝ сайт.

[Мениджър](#)

✓ Американските компании обявяват съкращения, за да намалят разходите си

След подобни съкращения през миналата година американските компании започнаха съкращения в различни сектори, опитвайки се да оптимизират дейността си в условията на икономическа несигурност, предаде [Ройтерс](#).

Докладът на Министерството на труда „Изследване на свободните работни места и текучеството на работната сила“ (Job Openings and Labor Turnover Survey, или JOLTS) от началото на февруари показва, че в края на декември свободните работни места са намалели с 1,3 млн. през годината, като същевременно остават над средната стойност за 2019 г., което предполага, че пазарът на труда се забавя, но не рязко, посочва Ройтерс.

✓ За десета поредна седмица водещите европейски борси приключиха февруари с повишение

Водещите европейски борси приключиха търговията в последния ден на февруари с повишение, отбелязвайки десета поредна седмица на растеж. Това се случи въпреки несигурността сред инвеститорите, породена от заплахите на американския президент Доналд Тръмп за повишаване на митата върху вноса в САЩ, съобщава CNBC.

Във Франкфурт индексът DAX нарасна с 0,54 пункта, достигайки 22 551,43 пункта.

Парижкият CAC 40 се увеличи с 9,11 пункта (0,11%) до 8111,63 пункта.

Лондонският FTSE 100 добави 53,53 пункта (0,61%), достигайки 8809,74 пункта.

Общоевропейският индекс Stoxx 600 отчете минимален ръст от 0,01%, достигайки 557,19 пункта.

Сред най-добре представящите се сектори бяха комуналните услуги, чиито акции поскъпнаха средно с 0,76%.

[Business.dir.bg](#)

✓ Банковите такси са скочили с 40 до 100% в последните 4 г.

Цените на едни от най-използваните от потребителите банкови услуги са скочили от 40% до 100% за последните 3-4 години. Това показва сравнение на публикуваните наскоро от БНБ данни за средния размер на таксите по разплащателните сметки към края на 2024 г. с данни от предни години, пише в. "Сегга".

Ако в началото на 2021 г. месечната такса за обслужване на разплащателни сметки е била средно 2.97 лв. или 2.44 лв., когато към нея има дебитна карта, то сега за тази услуга клиентите на банките плащат средно 4.20 лв. на месец. Когато към разплащателната сметка има и банкова карта, месечната такса за обслужване се е вдигнала до средно 3.50 лв.

Припомняме, че повечето банки - основно големите, прекратиха две-три години поддържането на стандартни депозити, като парите по тях бяха преоформени в разплащателни сметки. Така спестяванията на гражданите още по-бързо се топят - не само заради нулевите лихви на фона на висока инфлация, но и заради месечните такси за обслужване.

Банките значително са увеличили и таксите за внасяне и теглене на пари от гише през последните години. Само преди четири години нито една банка не начисляваше такса при внасяне на суми до 3000 лв. Сега това се таксува средно с 1.90 лв., като за по-големи суми се начисляват средно 0.27%, но не по-малко от 2.80 лв.

При тегленето на гише банките са повишили таксите още по-чувствително. Процентът, който се приспада от изтеглената сума вече достига средно 0.67%, като минималната такса гони 7 лв. Преди четири години цената на тази услуга е била около 3.50 лв.

Тегленето на пари от банкомат също е поскъпнало, след като банките една по една въведоха преди три-четири години такси, които са процент от изтеглената сума. Например през 2021 г. все още таксата за теглене на пари масово бе 0.25 лв. от банкомати на банката-издател на дебитната карта и 1.15 лв., когато се ползват банкомати на друга банка. Сега обаче за тази услуга част от банките прибират 0.39 лв., а други начисляват средно 0.14% такса върху изтеглената сума, като при ползване на банкомат на друга банка таксата не пада под 1.43 лв.

✓ Брюксел: "Северен поток" не е от общоевропейски интерес

Проектът за разширяване на газопровода "Северен поток" не е от общоевропейски интерес, заяви днес говорител на Европейската комисия. Той отбеляза, че досега по този тръбопровод не е доставян газ и чрез него не се осигурява разнообразяване на източниците на енергия, предаде думите му кореспондентът на БТА Николай Желязков.

Ако газопроводът започне да действа, трябва да следва европейското законодателство, добави говорителят.

Докато "Северен поток 1" пренасяше руски газ до Германия, "Северен поток 2" така и не влезе в търговска експлоатация поради избухването на войната на Русия срещу Украйна. През септември 2022 г. няколко експлозии повредиха и прекъснаха газопроводите "Северен поток 1" и "Северен поток 2".

Днес говорителят на ЕК поясни, че възможностите за подписване от Киев на споразумения със страни извън ЕС са ограничени заради статута на Украйна на страна кандидат за присъединяване.

Говорителят заяви, че след срещата в Лондон се очертава все по-широка подкрепа за Украйна и преобладава разбирането, че страната трябва да бъде подсилена, за да договори траен мир. Следващата стъпка е извънредната среща на Европейския съвет в Брюксел тази седмица, добави говорителят.

Той посочи, че ЕК няма роля по повечето въпроси на отбраната, но може да допринесе например при общото придобиване на отбранителни способности. По неговите думи държавите от ЕС сами и поотделно ще преценят дали да подкрепят предложението за изпращане в Украйна на европейски мироопазващи сили.

"ЕС и САЩ са по-силни заедно. Различията помежду ни са ясни, но ще работим за тяхното преодоляване", добави говорителят. Той не изключи да се състои среща между президента на САЩ Доналд Тръмп и председателя на ЕК Урсула фон дер Лайен, но поясни, че засега разговори между двамата не са насрочени.

3e-news.net

✓ Какво ЕК припозна за важно в Плана за действие за достъпна енергия?

Планът за действие за достъпна енергия е водеща инициатива на Европейската комисия. В него са представени мерки за намаляване на сметките за енергия в краткосрочен план. Същевременно се ускорява прилагането на крайно необходимите структурни реформи за намаляване на разходите и укрепване на енергийните системи, за да се смекчат бъдещите ценови сътресения.

Изпълнението на този план за действие ще даде възможност на ЕС да ускори ползите от прехода към чиста икономика. Разходите на ЕС за внос на изкопаеми горива се очакват да намалее, като до 2030 г. са прогнозирани спестявания в размер на 130 млрд. евро годишно, а след това до 260 млрд. годишно.

Тези икономии от намаленото използване на изкопаеми горива са разпределени в три направления:

- увеличаване на електрификацията и енергийната ефективност, което от своя страна намалява общото търсене на изкопаеми горива (25 %)
- заместване на постоянното търсене на изкопаеми горива при производството на електроенергия с чиста енергия (50 %)
- достатъчен капацитет на мрежата, интелигентна мрежова инфраструктура и гъвкавост на енергийната система (25 %).

Осем действия са набелязани от ЕК, за да се осигури по-висока конкурентоспособност на европейската икономика, сигурност, декарбонизация и справедлив преход.

Действие 1: По-достъпни сметки за електроенергия

По-ефективни мрежови такси за намаляване на разходите на енергийната система

ЕК счита, че подходящи мрежовите такси могат да стимулират използването на гъвкавост и инвестиции в електрификацията, като същевременно запазят стимула за инвестиции в мрежата и осигурят равни условия на конкуренция. Това ще даде възможност на ползвателите на мрежите да коригират потреблението си на енергия или да го пренасочат към времето и местата, където са налични най-евтините енергийни източници и когато това е най-рентабилно за цялата система. За целта до края на юни 2025 ЕК ще предложи методика за дизайн на тарифни мрежови такси. Нещо повече, ще бъдат разработени Насоки за използване на публичния бюджет на държавите членки за намаляване на мрежовите такси, за да покрият допълнителните разходи, произтичащи от мерки за ускоряване на декарбонизацията и интеграцията на пазара, а именно такива като междусистемни връзки, основно обновяване на мрежата или инфраструктура за свързване на мрежи, разположени в морето. По този начин например държавният бюджет може да даде възможност за по-бърза амортизация на инвеститорите в мрежата, като същевременно се избягват ценови скокове за потребителите. Насоки за изпреварващи инвестиции в електроенергийните мрежи е важен документ, който също се очаква през следващите месеци, за да се подкрепят допълнително мрежовите операторите, регулаторните органи и държавите членки, като същевременно се гарантира достъпност за потребителите.

Такси и данъци

ЕК припомня, че държавите членки могат:

- (i) да намалят националните данъци и такси в сметките за електроенергия до минималните акцизни ставки, предвидени в Директивата за данъчно облагане на енергията, от 0,5 EUR/MWh за предприятията
- (ii) да прилагат намалената ставка на ДДС, разрешена от Директивата за ДДС и изменящата я Директива на Съвета, в размер на минимум 5 %;
- (iii) да се премахнат налозите, които не са свързани с енергетиката;
- (iv) да се прехвърлят налозите, с които се финансират енергийните политики, към общия бюджет.

По-ниски разходи за доставка чрез засилване на конкуренцията на дребно

Енергиен пакет за гражданите е нова инициатива на европейската администрация, с която да привлече по-силно участие на гражданите в енергийния преход и да се засили социалното измерение на енергетиката. Сред целите на този пакет е подобряване на информационното съдържание на сметките с оглед потребителите да преминат към часове с по-ниски цени;

Действие 2 Намаляване на разходите за доставка на електроенергия

ЕК ще увеличи усилията в рамките на Правилата за пазара на електроенергия за отделяне на сметките за електроенергия от нестабилността на цените чрез насърчаване на използването на дългосрочни договори за доставка на електроенергия. На всички равнища – европейско, национално, регионално и местно – властите трябва да положат големи усилия за ускоряване на процедурите за издаване на разрешителни за проекти за мрежи, съхранение и чиста енергия, както е посочено в доклада на Драги. Това включва издаването на разрешителни за инфраструктура, която може да осигури гъвкавост на електроенергийната система, например пунктове за зареждане на електрически превозни средства. ЕК призовава държавите членки бързо да приложат приетата законодателна рамка за издаване на разрешения за проекти за чиста енергия. Въздействието на неотдашните реформи в областта на издаването на разрешителни вече е видимо в държавите членки, които широко са използвали извънредния регламент. Например в резултат на прилагането на по-бързото издаване на разрешения по време на енергийната криза в Германия разрешенията за нови проекти за вятърни електроцентрали на сушата са се увеличили повече от три пъти от 2022 г. насам, увеличавайки броя на инсталациите с 48 % за една година (2023 г.), а от второто тримесечие на 2023 г. насам са одобрени около 3 300 км преносни мрежи, което спестява от 12 месеца до три години време за издаване на разрешения.

Процесът на издаване на разрешителни, както и екологичните и геоложките данни, необходими за инвестициите в чиста енергия, ще трябва да бъдат цифровизирани. Освен това по-подробните данни за ресурсния потенциал на вятърната и слънчевата енергия в ЕС ще помогнат на държавите членки при картографирането на областите, необходими за постигане на националните им цели, както и при определянето на зони за ускорено използване на възобновяеми енергийни източници, както е предвидено в Директивата за възобновяемата енергия. Усъвършенстваното издаване на разрешителни ще обхване хибридни енергийни проекти с няколко технологии, като например производство на енергия от възобновяеми източници и съхранение, които използват една и съща мрежова връзка.

Въз основа на действията по Плана за действие за енергийните мрежи, приет през 2023 г., ЕК ще подготви европейски Пакет за енергийните мрежи, състоящ се от законодателни предложения и незаконодателни мерки за опростяване на процедури

за трансевропейските енергийни мрежи (Регламент за TEN-E), осигуряване на трансгранично интегрирано планиране и изпълнение на проекти, особено по междусистемните връзки, рационализиране на издаването на разрешителни, подобряване на планирането на разпределителните мрежи, стимулиране на цифровизацията и иновациите, както и повишаване на видимостта на нуждите от производствени доставки.

ЕИБ ще въведе също така „Пакет за производство на мрежи“ за европейската верига на доставки, по модела на пакета за вятърната енергия, за да предостави насрещни гаранции на производителите на мрежови компоненти, с индикативен размер от поне 1,5 млрд. евро.

В много държави членки съхранението и реакцията на потреблението се сблъскват с пречки за достъп до пазарите на едро или за участие в спомагателни услуги и услуги за управление на претоварването. В 10 държави членки агрегаторите не разполагат с правилно определена правна рамка, което им пречи да участват в тези услуги, които могат да спомогнат за осигуряване на ползи за потребителите. В 10 държави членки по-малко от 30 % от домакинствата имат достъп до интелигентни измервателни системи (предоставящи информация в реално време за потреблението на енергия). Разпространението трябва да бъде ускорено. Някои промишлени потребители могат да допринесат значително за гъвкавостта на мрежата, като пренасочат потреблението си на енергия към моменти на слабо търсене, което намалява разходите и подобрява стабилността на системата.

Действие 3: Осигуряване на добре функциониращи пазари на газ

Цената на вносия природен газ оказва пряко влияние върху цените на електроенергията и увеличава пазарната нестабилност. Цените на едро на природния газ в ЕС не са се върнали напълно към нивата отпреди кризата и са средно почти пет пъти по-високи от тези в САЩ, докато преди кризата те бяха двойно до тройно по-високи. Необходим е пълен регулаторен надзор и тясно сътрудничество между енергийните и финансовите регулатори, за да се предотврати манипулирането на пазара и да се отстранят всички възможни пропуски, свързани с липсата на прозрачност, асиметрията на информацията и риска от пазарна концентрация. През февруари ЕК създаде работна група за пазара на природен газ, която да извърши цялостен преглед на пазарите на природен газ в ЕС и при необходимост да предприеме действия за осигуряване на оптималното им функциониране и за предотвратяване на търговски практики, нарушаващи пазарното ценообразуване, като се поучи от уроците на енергийната криза.

Широка консултация със заинтересованите страни, за да оцени необходимостта от по-нататъшни законодателни промени, с цел да се осигури пълен и безпроблемен регулаторен надзор, да се уеднаквят и укрепят правилата за енергийните и финансовите пазари (MiFID/REMIT) и да се намали административната тежест за дружествата, търгуващи на финансовите пазари на енергия (единно отчитане). Тя ще обхване различни аспекти на регулаторната уредба, съвместния подход на енергийните и финансовите регулатори към надзора и създаването на съвместна хармонизирана база данни с всички съответни пазарни данни с пълен достъп за всички регулатори.

Когато е възможно, следва да се проучат алтернативи на вноса на природен газ, по-специално чрез електрификация или увеличаване на производството на биогаз и биометан в съответствие REPowerEU.

Действие 4: Енергийна ефективност – постигане на икономии на енергия

Насърчаването на единен пазар на услуги за енергийна ефективност е мярка, която според ЕК ще помогне на европейците да се възползват от услугите, които могат да способстват за намаляване на сметките за енергия на най-добра цена.

Чрез Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност ЕК предлага да подобри достъпа до капитал и ще предостави финансови стимули в подкрепа на участниците на пазара, които предлагат решения за енергийна ефективност на предприятията.

ЕК ще проучи възможността за по-нататъшно подпомагане на програмата на групата на ЕИБ за енергийна ефективност в МСП, която има за цел да повиши конкурентоспособността на европейските МСП, като насърчава въвеждането на енергийно ефективни и възобновяеми решения и изграждането на устойчивост на климата. В сътрудничество с групата на ЕИБ ЕК ще проучи възможността за създаване на гаранционна схема на ЕС с цел удвояване на услугите в областта на енергийната ефективност. През 2026 г. се предвижда пилотен проект, който потенциално може да бъде част от операцията за смесване на InvestEU с LIFE CET за техническа помощ. Първият проект за гаранционна схема се очаква да бъде реализиран през четвъртото тримесечие на 2025.

Енергийно ефективните продукти намаляват незабавно сметките за енергия. Въпреки това многото несъответстващи продукти, внасяни от страни извън ЕС, вредят на конкурентоспособността на доставчиците от ЕС и намаляват ползите за гражданите и предприятията.

Действие 5: Завършване на Енергийния съюз

Преди всичко, завършването на един истински енергиен съюз изисква напълно интегриран енергиен пазар със съгласувана рамка за управление, която да координира националните цели и целите на равнище ЕС и да гарантира, че решенията от трансгранично значение и от значение за ЕС се вземат на правилното равнище. За тази цел до началото на 2026 г. ЕК ще издаде Бяла книга за по-задълбочена интеграция на електроенергийния пазар.

Освен това националните планове в областта на енергетиката и климата трябва да се превърнат в стратегически инвестиционни планове, които да насърчават предвидимостта на инвестициите, доверието на потребителите, иновациите и пазарния растеж на чистите технологии. Предстои преразглеждане на Регламента за управление с цел опростяване, укрепване и модернизирание на управлението на Енергийния съюз и действията в областта на климата, за да подготви Европа за рамката на политиката в областта на енергетиката и климата след 2030 г.

Също така ЕК планира да представи:

- Инвестиционна стратегия за чиста енергия, актуализирана ядрена примерна програма (PINC) и стратегия за термоядрен синтез;
- План за действие за електрификация, Стратегическа пътна карта за цифровизация и изкуствен интелект за енергийния сектор и Стратегия за отопление и охлаждане.

✓ Проблемите на енергийния преход

Трима световни капацитети като Daniel Yergin, Peter Orszag и Atul Arya в забележителна статия във Foreign Affairs дават важна оценка за енергийния преход и очертават предизвикателствата. Базирайки се на съществуващите данни, те са категорични, че не може да се говори за заместване на мощности, а за добавяне. Изводът, освен това е, че: „Линеен преход не е възможен. Вместо това преходът ще включва значителни компромиси“. През 2024 г. световното производство на вятърна и слънчева енергия достигна рекордни нива – нива, които доскоро биха изглеждали немислими. През последните 15 години вятърът и слънчевата енергия са нараснали от почти нула до 15 процента от световното производство на електроенергия, а цените на слънчевите панели са паднали с цели 90 процента. Това развитие представлява забележителен напредък в това, което се нарича енергиен преход - преминаването от настоящия енергиен микс, доминиран от въглеродороди, към нисковъглероден такъв, доминиран от възобновяеми източници.

И все пак 2024 г. беше рекордна година и в друго отношение: количеството енергия, получено от петрол и въглища, също достигна рекордни стойности за всички времена. В по-дългосрочен период делът на въглеродородите в глобалния първичен енергиен микс почти не се е променил, от 85 процента през 1990 г. до около 80 процента днес.

С други думи, това, което се разгръща, не е толкова „енергиен преход“, колкото „добавяне на енергия“. Вместо да замени конвенционалните енергийни източници, растежът на възобновяемите енергийни източници се доближава до конвенционалните източници. А със завръщането на Доналд Тръмп на президентския пост в САЩ, приоритетите отново ще се фокусират върху конвенционалното производство на енергия и това, което неговата администрация нарича „енергийно доминиране“.

Не се очакваше енергийният преход да продължи така. Загрижеността за изменението на климата повиши очакванията за бързо преминаване от въглеродни горива. Но реалностите на глобалната енергийна система объркаха тези очаквания, изяснявайки, че преходът – от енергийна система, базирана предимно на нефт, газ и въглища, към такава, базирана предимно на вятър, слънчева енергия, батерии, водород и биогорива – ще бъде много по-труден, скъп и сложен, отколкото се очакваше първоначално. Нещо повече, историята на миналите енергийни преходи предполага, че това не трябва да е изненада: те също са били с „енергийни добавки“ или чрез добавяне, вместо елиминиране на предишни източници.

В резултат на това светът съвсем не е на път да постигне често посочваната цел за достигане до 2050 г. на „нетни нулеви емисии“ – баланс, при който всички остатъчни емисии се компенсират от премахването на емисии от атмосферата. А няма и ясен план за постигане на посоката или за предоставяне на размера на инвестициите, които биха били необходими за това. Международната агенция по енергетика прогнозира през 2021 г., че за да може светът да постигне целите за 2050 г., емисиите от парникови газове ще трябва да намалее от 33,9 гигатона през 2020 г. на 21,2 гигатона през 2030 г. Засега емисиите вървят в другата посока, достигайки 37,4 гигатона през 2023 г. (и няма причина да мислим, че 40-процентов спад само за седем години ще бъде осъществим в по-дългосрочен план). Други факти отразяват по подобен начин предизвикателствата на прехода. Администрацията на Байдън си постави за цел електрическите превозни средства да

достигнат 50 процента от новите коли, продадени в Съединените щати до 2030 г. Но броят им остава само десет процента, като производителите на автомобили намаляват инвестициите в електрически превозни средства, тъй като са изправени пред загуби за милиарди долари. Офшорното вятърно производство в Съединените щати трябваше да достигне 30 гигавата до 2030 г., но ще трябва да се пребори, за да достигне едва 13 гигавата до тази дата. А промените в политиката на администрацията на Тръмп ще направят това несъответствие още по-голямо.

Част от проблема е истинската цена: голямата несигурност е в това кой трябва да плати трилионите долари. Част от проблема е неуспехът да се оцени, че целите в областта на климата не съществуват във вакуум. Те съжителстват с други цели – от растеж на БВП и икономическо развитие до енергийна сигурност и намаляване на местното замърсяване и се усложняват от нарастващото глобално напрежение, както на „изток-запад“, така и на „север-юг“. И част от проблема е, как политици, бизнес лидери, анализатори и активисти са очаквали преходът да протече и, как са оформени плановете в съответствие с това.

Това, което става ясно е, че промяната в глобалната енергийна система няма да се развива по линеен или постоянен начин. По-скоро тази промяна ще бъде многоизмерна – ще се разгръща по различен начин в различните части на света, с различна скорост, с различни смеси от горива и технологии, подчинени на конкуриращи се приоритети и оформени от правителства и компании, определящи свои собствени пътища. Това изисква преосмисляне на политиките и инвестициите в светлината на сложните реалности. Защото енергийният преход не се отнася само до енергията. Става дума за пренастройване и реинженеринг на цялата глобална икономика. Първата стъпка в това преосмисляне е разбирането, защо ключовите предположения, заставащи зад прехода са се провалили. Това означава да се борим с геополитическите, икономическите, политическите и материалните компромиси и ограничения, вместо да желаем те да изчезнат.

БЕЗПРЕЦЕДЕНТНА ТРАНСФОРМАЦИЯ

Голяма част от сегашното мислене за енергийния преход се формира по време на пандемията от COVID-19, когато, както търсенето на енергия, така и въглеродните емисии се сринаха. Тези резки спадове породиха оптимизъм, че енергийната система е гъвкава и може да се промени бързо. Това мислене беше отразено в Пътната карта на Международната агенция по енергетика от месец май 2021 г. - Net Zero Roadmap, постулатът на която е, че по пътя към нулеви емисии няма да са необходими инвестиции в нови петролни и газови проекти към 2050 г. Подобно мислене оформя доминиращата теория за линеен преход, като емисиите достигат нетна нула в много страни до 2050 г. (и по-късно за някои други, като Китай, до 2060 г., и Индия, до 2070 г.). Тази амбиция обаче се сблъска с мащаба и практическите ограничения на цялостното преразглеждане на енергийните основи на глобална икономика от 115 трилиона долара за четвърт век.

Основната цел на енергийния преход е да се замени по-голямата част от днешната енергийна система с напълно различна система. И все пак, през цялата история нито един източник на енергия, включително традиционната биомаса от дървесина и отпадъци, не е намалял за продължителен период в глобален мащаб в абсолютно изражение.

Първият енергиен преход започва през 1709 г., когато металург на име Ейбрахам Дарби установява, че въглищата осигуряват „по-ефективен начин за производство на желязо“ от дървото (Дарби разработва метод за производство на чугун в доменна пещ, захранвана с кокс, а не с дървени въглища б.пр.). Последвалият „преход“ се случва в продължение на поне един век. Въпреки че деветнадесети век е наречен „векът на въглищата“, енергийният учен Вацлав Смил отбелязва, че въглищата не изпреварват традиционните енергийни източници от биомаса (като дървесина и растителни остатъци) до началото на двадесети век. Петролът, открит в Западна Пенсилвания през 1859 г., ще изпревари въглищата като най-добрият енергиен източник в света през 60-те години. И все пак това не означава, че абсолютното количество въглища, използвани в световен мащаб, намалява – през 2024 г. то е три пъти повече от това през 60-те години на миналия век.

Същият модел се разиграва и днес. Около 30 процента от световното население все още зависи от традиционната биомаса за готвене, а търсенето на въглеродороди все още не е достигнало своя връх или дори плато. Делът в общото потребление на енергия, представляван от въглеродороди, се е променил малко от 1990 г. насам, независимо от огромния ръст на възобновяемите енергийни източници. (През същия период общото потребление на енергия се е увеличило със 70 процента.) Очаква се световното население да нарасне с приблизително два милиарда през следващите десетилетия, като голяма част от това увеличение ще се случи в глобалния Юг. В Африка, който е демографски млад континент, чието население се прогнозира да се увеличи от 18 процента от световното население днес, до 25 процента до 2050 г. – почти 600 милиона души там живеят без електричество, а приблизително един милиард нямат достъп до чисто гориво за готвене. Традиционната енергия от биомаса все още захранва почти половината от общото потребление на енергия на континента. С нарастването на населението на Африка, все повече хора ще се нуждаят от храна, вода, подслон, топлина, светлина,

транспорт и работни места, създавайки допълнително търсене на сигурна и достъпна енергия. Без това, икономическо развитие миграцията ще стане още по-голям проблем.

ВЪПРОС НА ИКОНОМИКА

Миналите преходи, като преминаването от дърва към въглища, бяха мотивирани от подобрена функционалност и по-ниски разходи, стимули, които все още не присъстват в голяма част от цялата енергийна система. Мащабът на прехода означава, че той ще бъде и много скъп. Технологичната, политическата и геополитическата несигурност е предизвикателство за изчисляване на разходите, свързани с постигането на нетна нула до 2050 г. Но едно е сигурно: разходите ще бъдат значителни.

Последната оценка идва от Независимата експертна група на високо ниво за финансиране на климата, чиито числа предоставиха рамка за срещата COP29 - годишният форум на ООН за изменението на климата, която се проведе в Азербайджан. Тя прогнозира, че глобалните изисквания за инвестиции за действия в областта на климата ще бъдат от 6,3 до 6,7 трилиона долара годишно до 2030 г., като се повишат до 8 трилиона долара до 2035 г. Освен това се изчислява, че на южните страни глобално ще се дължат почти 45 процента от средните нарастващи инвестиционни нужди от сега до 2030 г. и те вече изостават в посрещането на финансовите си нужди, особено в Африка на юг от Сахара.

Въз основа на тези оценки, размерът на разходите за енергиен преход ще бъде средно около пет процента годишно от глобалния БВП между сега и 2050 г. Ако глобалните южни страни са до голяма степен освободени от тези финансови тежести, глобалните северни страни ще трябва да изразходват приблизително десет процента от годишния БВП - за Съединените щати, над три пъти дела от БВП, съответстващ на разходите за отбрана и приблизително равен на това, което правителството на САЩ харчи за медицински грижи, обслужване в комбинация със социалното осигуряване. Тези разходи отразяват широкото разпространение на изкопаемите горива в съвременното общество – не само нефт и газ, но и производството на цимент, пластмаси и стомана, но както и това, което Бил Гейтс нарече „зелена премия“, като технологиите с по-ниски емисии са по-скъпи от тези с по-висок профил на емисии.

С други думи, постигането на нетна нула също ще изисква безпрецедентна реорганизация на капиталовите потоци от глобалния Север към глобалния Юг, което ще наложи значителни инвестиции в инфраструктура за възобновяема енергия в момент, когато според Международния валутен фонд 56 процента от страните с ниски доходи са „с високи нива на дългови затруднения“. Въпреки че иновативните механизми за финансиране (като суап „дълг срещу климат“ и „дълг срещу природа“) ще помогнат, ниските рейтинги на държавния дълг в развиващите се страни представляват основна пречка за външни инвестиции и повишават капиталовите разходи. В резултат на това, по-голямата част от финансовата тежест ще бъде поета от развитите икономики. Но дори и там дългът се е увеличил значително – средният държавен дълг днес е над 100 процента от БВП, ниво, невиджано от Втората световна война и съответно основно ограничение пред способността на правителствата да финансират прехода чрез публични разходи.

Финансирането от частния сектор също е изправено пред предизвикателства и има малко индикации, че доброволните портфейлни решения ще бъдат адекватни. Без достатъчен пазарен стимул, било чрез някаква пряка или имплицитна цена на въглерода, или чрез регулаторни изисквания, очакването мениджърите на активи или инвестиционните консултанти доброволно да насочват пари към благоприятстващи прехода инвестиции ще работи само при ограничени обстоятелства. В края на краищата мениджърите на активи имат доверителна отговорност да следват указанията на собственика на актива (като пенсионен план или застрахователна компания), а ESG фондовете (тези, които инвестират в компании, които вземат предвид екологичните, социалните и управленските практики) в Съединените щати са свидетели на изтичане на капитал през последните няколко години поради недостатъчна възвръщаемост.

ЕНЕРГИЙНА НЕСИГУРНОСТ

Следващото предизвикателство е енергийната сигурност, която доскоро беше недооценявана. Въпреки че COVID представи други, по-неотложни нужди, инвазията на Русия в Украйна и последвалото прекъсване на глобалните енергийни пазари върнаха въпроса на масата. Дори преди войната, през ноември 2021 г., правителството на САЩ се възползва от своя стратегически петролен резерв, за да се справи с това, което президентът Джо Байдън нарече „проблемът с високите цени на газа“. Оттогава Съединените щати са изтеглили почти половината петрол от този резерв, за да се борят с ценовите шокове (въпреки започналото скромно презареждане).

Европейските правителства, внезапно хванати неподготвени, предприеха свои собствени стъпки. След като Русия спря износа на природен газ за Европа, германският канцлер Олаф Шолц отлетя за Канада, за да я призове да увеличи притока

на газ. Берлин предлага милиарди долари субсидии за ново производство на електрическа енергия, работещо с газ, за да се балансира периодичното захранване от вятър и слънце, и да се поддържа светлината.

Правителствата просто не могат да толерират прекъсвания, недостиг или рязко увеличение на цените на енергийните доставки. Следователно енергийната сигурност и достъпността са от съществено значение, ако правителствата искат да направят прехода приемлив за своите избиратели. В противен случай ще възникне политическа реакция срещу политиките в областта на енергетиката и климата – това, което в Европа е известно като „зелени удари“, чието въздействие се проявява в изборите. Гарантирането, че гражданите имат достъп до навременни доставки на енергия и електричество, е от съществено значение за благосъстоянието на населението. Това означава да се признае, че петролът и газът ще играят по-голяма роля в енергийния микс за по-дълго време, отколкото се очакваше преди няколко години, което ще изисква непрекъснати нови инвестиции, както за доставките на въглеводороди, така и в инфраструктурата.

НОВОТО РАЗДЕЛЕНИЕ

Най-големият акцент върху надеждната и достъпна енергия е в развиващия се свят, където живее 80 процента от световното население. Наистина се появи ново разделение Север-Юг относно това, как да се балансират климатичните приоритети с необходимостта от икономическо развитие. Това е ключов фактор зад преосмислянето на темпото и формата на енергийния преход. В глобалния Юг преходът се конкурира с непосредствените приоритети за икономически растеж, намаляване на бедността и подобряване на здравето. Трилемата за енергийна сигурност, достъпност и устойчивост изглежда много по-различна в Африка, Латинска Америка и развиваща се Азия, отколкото в Съединените щати и Европа. Както се изрази министър-председателят на Малайзия Ануар Ибрахим, „нуждата от преход“ трябва да бъде балансирана срещу „необходимостта да оцелеем, за да гарантираме, че сегашните ни политики за премахване на бедността в осигуряването на образование, здравеопазване и основна инфраструктура“ не са „разочаровани поради диктата на другите, които не обръщат адекватно внимание на това, с което трябва да се сблъскаме“.

В момента почти половината от населението на развиващия се свят, три милиарда души годишно, използва по-малко електроенергия на глава от населението, отколкото среден американски хладилник. С нарастването на потреблението на енергия „карбонизирането“ ще предхожда „декарбонизирането“. Природният газ е леснодостъпна опция и е по-добра алтернатива на въглищата, както и на традиционните горива от биомаса, които водят до вредно замърсяване на въздуха в затворени помещения. Въпреки че глобалното търсене на петрол изглежда се очаква да достигне плато в началото на 2030-те години, потреблението на природен газ се очаква да продължи да нараства през 2040-те години. Производството на втечен природен газ е на път да се увеличи с 65 процента до 2040 г., отговаряйки на нуждите от енергийна сигурност в Европа, заменяйки въглищата в Азия и стимулирайки икономическия растеж в глобалния Юг.

Предпочитанието за икономически растеж е очевидно, например, в най-новия бюджет на Индия, която зависи от въглищата за около 75 процента от своята електроенергия. Индийският министър на финансите Нирмала Ситараман обеща „пътища за енергиен преход“, които подчертават „императивите“ на заетостта и икономическия растеж в tandem с „устойчивост на околната среда“. Това е очевидно и в Уганда, с доход на глава от населението от 1300 долара, която има за цел да изгради многомилиарден тръбопровод, минаващ от нейните петролни полета в езерото Албърт до пристанище в Танзания, което ще позволи продажба на световните пазари. Правителството на Уганда вижда цялостния проект като основен двигател за насърчаване на икономическото развитие, но той беше посрещнат със силни критики и противопоставяне от развития свят, включително от Европейския парламент.

Сблъсъкът на приоритетите между Севера и Юга е особено впечатляващ, когато става въпрос за въглеродните мита. Много глобални северни правителства, като част от усилията си за намаляване на емисиите, са поставили бариери, пречещи на други страни да поемат по същия път на икономическо развитие, базирано на въглерод, който те са поели, за да постигнат просперитет. Европейският съюз стартира първата фаза на своя механизъм за коригиране на въглеродните граници. СВAM има за цел да подкрепи европейските климатични цели в световен мащаб чрез първоначално налагане на тарифи за внос на продукти като стомана, цимент, алуминий и торове въз основа на въглеродните емисии, вложени в тяхното производство, а след това разширяване към повече внос. Критиците от глобалния Север твърдят, че подобни мерки биха били неефективни поради огромната сложност на веригите за доставки и свързаната с тях трудност при проследяване на вградения въглерод във вноса. Критиците от глобалния Юг виждат СВAM като бариера пред техния икономически растеж. Аджай Сет, министър по икономическите въпроси на Индия, твърди, че СВAM ще наложи по-високи разходи за индийската икономика: „С нива на доходи, които са една двадесета от нивата на доходите в Европа, можем ли да си позволим по-висока цена? Не, не можем. За много развиващи се страни СВAM и сложните и обременяващи емисии, докладвани по него,

изглеждат по-скоро на богата част от света, която използва тарифа за въглеродни емисии, за да наложи своите ценности и регулаторна система на развиващите се страни, които се нуждаят от достъп до глобалните пазари, за да развият своите икономики“.

Политическите асиметрии са очевидни в целите за емисии: Китай, Индия, Саудитска Арабия и Нигерия представляват почти 45 процента от свързаните с енергетиката емисии на парникови газове. Никоя от тях няма цел до 2050 г. за нулеви нетни емисии; техните цели са 2060 или 2070 г. По същия начин, докато инвестициите в нови електроцентрали, работещи с въглища, продължават да намаляват в световен мащаб, почти всичките 75 гигавата нови мощности за въглища, които започнаха през 2023 г., бяха в Китай. Индия амбициозно се е заела да развие 500 гигавата възобновяеми енергийни мощности до 2030 г. спрямо досегашния инсталиран капацитет от 190 гигавата (и изисква огромно увеличение от 18 гигавата, инсталирани през 2023 г.), но също така отделя 67 милиарда долара за разширяване на вътрешната си мрежа за природен газ между 2024 и 2030 г. и планира да увеличи въглищния си капацитет с поне 54 гигавата до 2032 г.

ГОЛЯМО КОПАЕНЕ

Глобалната икономика в преход зависи от друг преход – преминаването от „големия петрол“ към „голямото копаене“. Това означава много повече добив и преработка, водени от големи нови инвестиции и водещи до значително разширена промишлена дейност. И все пак трудностите около минното дело и критичните минерали представляват друго основно ограничение за темпото на енергийния преход.

Международната агенция по енергетика прогнозира, че глобалното търсене на минерали, необходими за „технологии за чиста енергия“, ще се учетвори до 2040 г. В горната част на списъка са такива критични минерали като литий, кобалт, никел и графит, както и мед. Само между 2017 г. и 2023 г. търсенето на литий се е увеличило с 266 процента, на кобалт е нараснало с 83 процента, а търсенето на никел е скочило с 46 процента. Между 2023 г. и 2035 г. S&P очаква търсенето на литий да нарасне с още 286 процента, на кобалт - с 96 процента, а на никел, с 91 процента. Електрическите превозни средства изискват два и половина до три пъти повече мед, отколкото автомобил с двигател с вътрешно горене. Съхранението с батерии, офшорните и наземните вятърни системи, слънчевите панели и центрове за данни изискват значителни количества мед. Анализ на S&P за бъдещото търсене на мед установи, че глобалното предлагане на мед ще трябва да се удвои до средата на 2030 г., за да отговори на настоящите амбиции на политиката за нулеви нетни емисии до 2050 г. Това е изключително малко вероятно, като се има предвид, че въз основа на данните на S&P, които проследяват работата на 127 мини в световен мащаб от 2002 г. насам, са необходими повече от 20 години, за да се разработи голяма нова мина. В Съединените щати това отнема средно 29 години.

Има и друга голяма пречка: местни екологични и социални проблеми и произтичащата от тях политическа опозиция. Сърбия, например, през юли 2024 г. подписа споразумение с Европейския съюз за разработване на проекта Jadar, който трябва да произвежда 90 процента от литиево-йонния капацитет, необходим за европейските вериги за стойността на батериите и електрическите превозни средства. През август 2024 г. обаче споразумението извади десетки хиляди демонстранти по улиците на Белград. Един от лидерите на опозицията нарече проекта „абсолютното сливане между зеления преход и авторитаризма“, добавяйки, че може да отвори „нови врати към неокOLONIALИЗМА“. Тази опозиция обедини еколози и ултранационалисти, подсилена от същия вид дезинформация, която Русия използва на европейските избори. Година по-рано големи протести доведоха до затварянето на действаща медна мина, която представляваше пет процента от БВП на Панама. Един от поддръжниците на протестите възхвали опозицията за осуетяването на „гигантския звяр на добивния капитал“ и го обяви за модел за подражание за протест в други страни. В Съединените щати литиевият проект Thacker Pass в Невада първоначално планираше да започне производство до 2026 г., след одобрението на заем от 2,26 милиарда долара от Министерството на енергетиката на САЩ. Проектът обаче се сблъска със значителна съпротива поради обвинението, че може да навреди на водоснабдяването и земеделската земя и засега не се очаква да достигне до пълна мощност до 2028 г.

Накратко, стремежът към минералите за енергиен преход е в противоречие с местните екологични, политически, културни опасения, както и тези за ползването на земята, и е пречка за разрешаване. Енергийният преход ще трябва да намери начин да се справи с това присъщо напрежение.

УСЛОЖНЕНА КОНКУРЕНЦИЯ

Геополитическата конкуренция представлява друг усложняващ фактор. Енергийният преход все повече се преплита със съперничеството между големите сили - Съединените щати и Китай. Това е вярно не само когато става въпрос за изпълнение на целите, но и когато става въпрос за „зелената верига на доставки“.

Китай вече има доминираща позиция в минното дело и преобладаващо място в преработката на минерали в метали, които са от съществено значение за инфраструктурата за възобновяема енергия. На него се падат над 60 процента от световното производство на редкоземни руди (в сравнение с девет процента за Съединените щати) и повече от 90 процента от обработката и рафинирането на редкоземни елементи. Той произвежда 77 процента от световния графит, преработва 98 процента от него, както и над 70 процента от световния литий и кобалт и почти половината от медта.

Пекин има за цел да разшири господството до това, което нарича „глобалната нова енергийна индустриална верига“, с неговата водеща позиция в батериите, слънчевите панели и електрическите превозни средства, както и в разгръщането на огромни количества капитал към енергийната инфраструктура в развиващия се свят. С огромния мащаб на Китай и ниските разходи, Пекин описва това усилие като обширен и интегриран подход за развитие и доминиране в сектора на възобновяемата енергия. От 2000 г. до 2022 г. страната е отпуснала 225 милиарда долара заеми за енергийни проекти в 65 стратегически значими нации, като около 75 процента от тях са насочени към разработване на въглища, нефт и газ. Между 2016 г. и 2022 г. Китай е предоставил повече финансиране на енергийни проекти по света, отколкото, която и да е голяма многостранна банка за развитие, подкрепяна от Запада, включително Световната банка.

Съединените щати, възнамеряващи да защитят собствените си зелени вериги за доставки, отговориха с безпрецедентни инициативи в областта на индустриалната политика с големи инвестиции, както и мита върху вноса точно на стоки, за които Китай е водещ производител: електрически превозни средства, слънчеви панели и батерии. През декември 2024 г. Китай отмъсти за тези ограничения и контрол върху полупроводниците, като забрани износа на редкоземни елементи за Съединените щати на основание „двойна употреба“ – същият език, който Съединените щати използваша, за да оправдаят контрола върху износа за Китай, тъй като те се използват, както във възобновяемите технологии, така и в отбранителната промишленост. Администрацията на Тръмп вероятно планира допълнителни мита за Китай. Нарастващото напрежение вероятно ще забави внедряването на чисти енергийни технологии, ще добави разходи и ще ограничи скоростта на енергийния преход. Сега правителствата се мобилизират за „диверсификация“ и „намаляване на риска“ на веригите за доставки. Но на практика това се оказва много трудно поради разходите, инфраструктурните ограничения, необходимото време и значителните пречки за получаване на разрешение за проекти.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ СБЛЪСЪК

През последната година се появи ново предизвикателство за енергийния преход: осигуряване на адекватни доставки на електроенергия в лицето на драстично нарасналото търсене в световен мащаб. Това е резултат от четворно натрупване на: предстоящ скок в потреблението, произтичащ от „търсенето в резултат на енергийния преход“ (например за електрически превозни средства); възстановяване и усъвършенствано производство (например на полупроводници); копаенето на крипто валута и ненаситният енергиен апетит на центровете за данни, задвижващи революцията на ИИ. Някои оценки предполагат, че центровете за данни сами по себе си могат да консумират почти десет процента от производството на електроенергия в САЩ годишно до 2030 г.; една голяма технологична компания отваря нов център за данни на всеки три дни.

Тенденциите в електрификацията предполагат, че търсенето на електроенергия в Съединените щати ще се удвои от сега до 2050 г. Потреблението на електроенергия вече изпреварва последните прогнози за търсенето. PJM, която управлява преноса на електроенергия от Илинойс до Ню Джърси, почти удвои прогнозата си за растеж между 2022 и 2023 г. и предупреждава за опасността от недостиг на електроенергия преди края на десетилетието. Всичко това означава, че целта за постигане на електроенергия с нулеви въглеродни емисии в Съединените щати до 2035 г. ще бъде по-голямо предизвикателство, отколкото изглеждаше през слабите години на затварянето заради COVID.

Наистина стана ясно, че освен батериите, природният газ ще играе по-голяма роля в производството на електроенергия, отколкото се прогнозираше дори преди две-три години. Производството на електричество от природен газ отделя около 60 процента по-малко въглероден диоксид от въглищата на киловатчас произведена електроенергия. А и зависимостта от природния газ нарасна бързо. През 2008 г. на въглищата се пада 49 процента от производството на електроенергия в САЩ, а на природния газ - 21 процента. Днес тези цифри са обърнати, като на въглищата се дължат 16 процента, а на природния газ - почти 45 процента. В Калифорния, която е в челните редици на усилията в Съединените щати за насърчване на възобновяема енергия, вятърът и слънчевата енергия представляват 27 процента от производството на електроенергия в щата днес, докато 48 процента се генерират с природен газ. Дори когато производството на възобновяема енергия расте, природният газ ще играе по-голяма роля за по-дълъг период, за да помогне за посрещане на нарастващото търсене на електроенергия.

КОМПРОМИСИ ПРИ ПРЕХОДА

През последните години се оформиха редица големи инициативи за напредване на енергийния преход – от Закона за намаляване на инфлацията в Съединените щати и Зелената сделка в Европа до Консенсуса на COP28 в Дубай, който призовава за „преход от изкопаеми горива по справедлив, и организиран, правилен начин“. Става все по-ясно обаче, че правителствата и частният сектор ще трябва да се ориентират в енергийния преход, като същевременно балансират достъпа до енергия, сигурността и достъпността. Инвеститори, вземащи решения и политици извън Съединените щати ще правят това в среда, в която приоритетите на Белия дом са се променили значително, от възобновяеми източници към конвенционална енергия.

Първата стъпка е да сме наясно с естеството на компромисите и предизвикателствата и, както предупреждава икономистът Джон Мейнард Кейнс, да не „упрекваме линиите за това, че не са прави“. В този случай линията няма да е права, така че е по-добре да се разпознае, отколкото да се порицае.

Един от тези компромиси е свързан с глобалната търговия във време на нарастващ протекционизъм и усилия на правителствата да „намалят риска“ на веригите за доставки, като ги съсредоточат у дома или по-близо до дома. Преструктурирането на търсенето и потоците на енергия през следващите години създава трудни избори между по-ниските разходи, от една страна, и диверсификацията и защитата на местните индустрии, от друга. Изграждането на веригите за доставки, необходими за подпомагане, както на енергийния преход, така и на енергийната сигурност, ще изисква координация между правителствата и с частния сектор за подобряване на логистиката и инфраструктурата, процесите на разрешаване, технологичните потоци, финансите и обучението на работниците. Тъй като тези вериги за доставки ще се преконфигурират в бъдеще, важно е те да бъдат разнообразни, а не географски концентрирани. Например, в допълнение към засилване на вътрешното енергийно производство, Съединените щати и Европейският съюз трябва също да си партнират с азиатските съюзници. Основна полза от диверсификацията ще бъде способността да се подкрепят амбициите на глобалния Юг, тъй като развиващите се страни могат да използват едни и същи вериги за доставки на вътрешния пазар и да се вградят като критични центрове в тези нови глобални връзки.

Друг компромис е свързан с добива и обработката, които са от съществено значение за технологиите за чиста енергия. Днешните дълги процеси на разрешителни и регулаторни одобрения заплашват доставките на минерали, необходими за енергийния преход. Инвестициите в нови мини често не отговарят на разнообразието от ESG критерии, използвани от частните инвеститори и многостранни банки за развитие, като по този начин ограничават капиталовите потоци и създават допълнителни затруднения. Последователните критерии трябва да отговарят на опасенията за околната среда, като същевременно ускоряват инвестициите в нови мини за необходимите минерали.

Всеки път към намаляване на емисиите ще трябва да минава през глобалния Юг, защото там ще има значителен ръст на търсенето на енергия. И все пак неговите нации са изправени пред особено обезсърчаващи предизвикателства при привличането на капитала, необходим за отказа от евтини, базирани на въглища източници на енергия (или от дървесина и отпадъци) до голяма степен, тъй като проектите за възобновяема енергия често включват високи първоначални капиталови разходи, дългосрочни инвестиционни хоризонти и политическа и регулаторна несигурност, докато проектите за природен газ се отхвърлят на основания за ESG. Необходима е комбинация от многостранно безвъзмездно финансиране и повече частни инвестиции, за да се увеличи потокът от пари към глобалния Юг.

Откакто Ейбрахам Дарби премина от дърва към въглища преди повече от три века, технологичните иновации са централни за всяка еволюция в производството на енергия. Инвестициите и изследванията, разработването и внедряването на технологии за чиста енергия доведоха до значителни спадове в разходите за слънчева и вятърна енергия. И все пак нови технологии с ниски и нулеви емисии са необходими за различни от електричеството крайни приложения. В Съединените щати трите закона - Bipartisan Infrastructure Law, CHIPS and Science Act и Inflation Reduction Act, заедно имат за цел да ускорят ръста на възобновяемите енергийни източници, внедряването на електрически превозни средства и енергийните иновации, включително и да направят технологии като улавяне и съхранение на въглерод, водород и широкомащабно съхранение на електроенергия търговски жизнеспособни. Но все още е твърде рано да се установи до каква степен тези програми ще бъдат намалени и прекроени при администрацията на Тръмп. Това, което прави впечатление днес, е подновената подкрепа за ролята на ядрената енергия, както за съществуващите, така и за напредналите технологии, като необходимост за стратегии за преход и надеждност. Това се отразява в нарастването на публичните и частните инвестиции в ядрени технологии и термоядрен синтез. Но също така са необходими инвестиции и в нови технологии, които днес може би само блещукат в очите на някой изследовател.

Днешният енергиен преход има за цел да е фундаментално различен от всеки предишен такъв: той има намерение да бъде по-скоро трансформиращ, отколкото добавящ. Но досега това, което се вижда е за „добавяне“, а не „заместване“. Мащабът и разнообразието на предизвикателствата, свързани с прехода, означават, че той няма да продължи, както мнозина очакват по линеен начин: той ще бъде многоизмерен, протичащ с различни темпове с различна комбинация от технологии и различни приоритети в различните региони. Това отразява сложността на енергийната система в основата на днешната глобална икономика. Също така става ясно, че процесът ще се развива за дълъг период от време и, че продължаващите инвестиции в конвенционална енергия ще бъдат необходима част от енергийния преход. Линеен преход не е възможен. Вместо това преходът ще включва значителни компромиси. Важно е да се обърне внимание и на икономическия растеж, енергийната сигурност и достъпа до енергия, които подчертават необходимостта от следване на по-прагматичен път.

[Bloomberg TV Bulgaria](#)

✓ Мненията в ЕЦБ относно лихвите стават все по-разнопосочни

Европейската централна банка приближава последния етап от цикъла на намаляване на лихвените проценти, като вътрешните разногласия ще усложнят вземането на решения през следващите месеци.

Широко очакваното в четвъртък понижение на депозитната лихва до 2,5% вероятно ще бъде последната подобна стъпка, за която 26-те банкери на ЕЦБ могат лесно да постигнат съгласие. Споровете за това колко още да се увеличи и колко бързо - вече са в ход.

Това е така, защото разходите по заемите вече се доближават до равнища, при които може да не могат повече да задържат забавящата се икономика на еврозоната - което кара някои да предупреждават да не се разхлабва прекалено много. Има и други причини за предпазливост. Търговските мита на САЩ могат да навредят на перспективите за растеж на региона, докато мирно споразумение в Украйна - колкото и далечна да изглежда тази перспектива на този етап - може да ги подобри значително.

„Засилващите се противоречия със сигурност не улесняват постигането на съгласие за по-нататъшно намаляване на лихвите и може да доведат до известно забавяне на темпото“, каза Яри Стен, главен европейски икономист в Goldman Sachs. „Пауза през април изглежда възможна, но по-нататъшно намаляване все още е вероятно.“

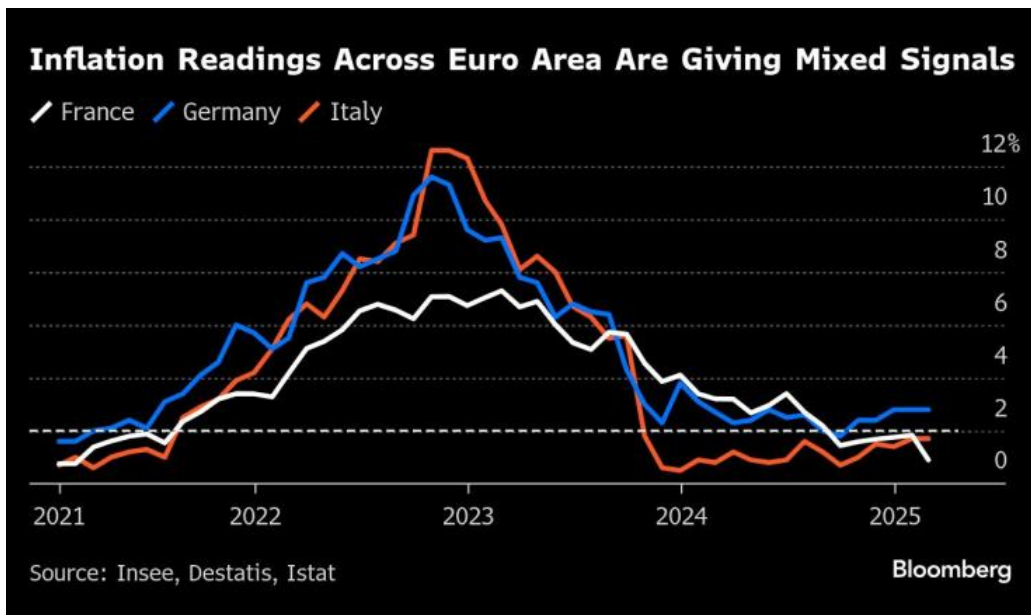
Анализатори, анкетирани от Bloomberg, също виждат, че перспективите стават все по-малко сигурни. Макар че почти единодушно прогнозира намаляване на лихвите тази седмица, около една четвърт от тях не виждат промяна през април. Инвеститорите са еднакво нащрек за този месец.

В навечерието на мартенското заседание на Управителния съвет на ЕЦБ „ястребите“ започнаха да оспорват основната теза на икономистите, че депозитната ставка ще достигне плавно 2% до средата на годината.

Членът на Изпълнителния съвет Изабел Шнабел заяви, че не е сигурна, че политиката все още е рестриктивна, докато белгиецът Пиер Вунш призова длъжностните лица да не „се придвижват към 2%, без да го обмислят“, а президентът на Бундесбанк Йоахим Нагел заяви, че е най-добре „да не се бърза“ с по-нататъшни съкращения.

Тези, които са настроени за понижения, не се отказват. Управителят на Банката на Франция Франсоа Вилерой дьо Гало заяви, че „може да сме на 2% още през идващото лято“, а колегата на Шнабел от Изпълнителния съвет Пиеро Чиполоне посочи паралелното разхлабване на предишни стимулиращи мерки от страна на ЕЦБ като причина за по-агресивно облекчаване.

При една възможна отстъпка гръцкият министър Янис Стурнарас заяви, че официалните представители могат да направят последните две намаления на лихвите едва през есента, което предполага пауза по пътя.

Инфлацията из еврозоната дава смесени сигнали

ЕЦБ все още смята, че инфлацията ще достигне целта ѝ от 2% през 2025 г. Вниманието ще бъде насочено към цените на услугите, които се повишават с неприятния темп от около 4% вече повече от година.

ЕЦБ отдавна прогнозира евентуално забавяне на темповете, тъй като нарастването на заплатите намалява. Според икономиста на Moody's Analytics Камил Ковар доказателството, че такова забавяне се реализира, може би ще има по-голяма тежест през следващите месеци.

„През април и евентуално през юни ЕЦБ може да бъде по-зависима от данните“, каза той. „Ако инфлационните данни преди заседанието през април излязат горещи, тогава намаление няма да има. Ако те се окажат меки, това ще се случи.“

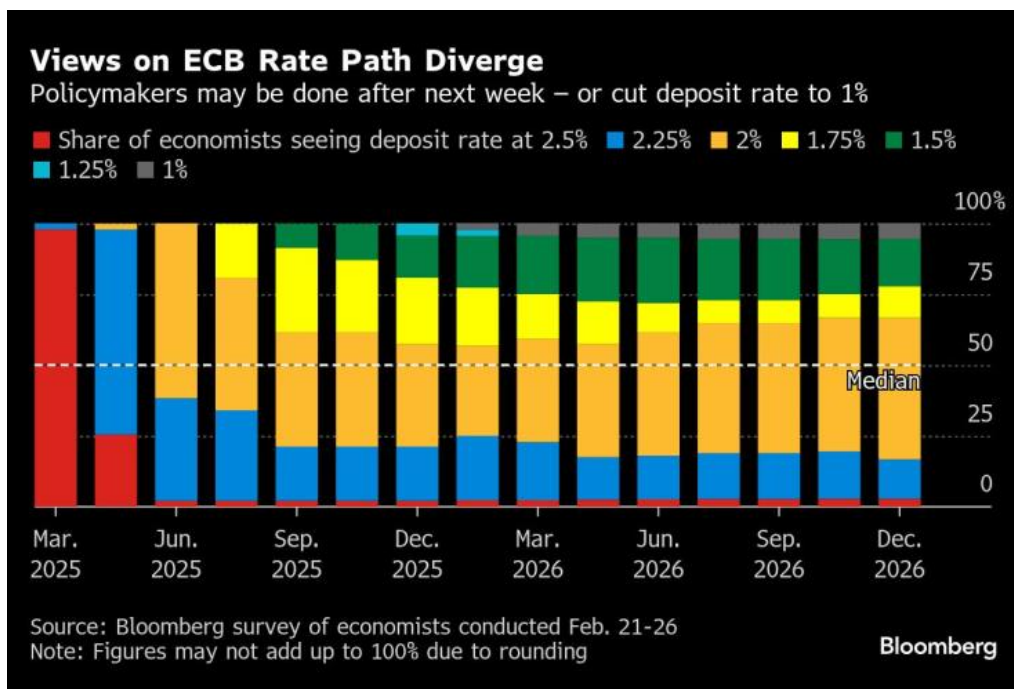
Какво казва Bloomberg Economics...

„ЕЦБ почти сигурно ще намали лихвите отново на 6 март. Въпреки това, съпротивата срещу допълнителното облекчаване на паричната политика след това се засилва. Най-интересният аспект на предстоящото заседание на Управителния съвет вероятно ще бъдат всички намеци, които ще бъдат предоставени за това какво следва - решението през април ще бъде фино балансирано, но ние очакваме пауза.“ Пише Дейвид Пауъл, старши икономист за еврозоната. .

Друг въпрос е дали президентът на САЩ Доналд Тръмп ще изпълни заплахите си за въвеждане на мита върху европейски стоки. При липсата на подробности ЕЦБ е срамежлива по отношение на изчисляването на евентуалното въздействие, макар да признава, че растежът ще понесе удар.

Последиците за инфлацията са по-малко ясни. Но поне в по-дългосрочен план натискът за повишаване на инфлацията може да надделее, каза Лена Комилева, главен икономист в G Plus Economics.

„Еврозоната е изправена пред нов стагфлационен шок под формата на търговски войни в момент, когато пространството за политики е ограничено, а политическата воля - фрагментирана“, каза тя. „ЕЦБ разполага с малко пространство за политически грешки.“

Мненията за следващата стъпка на ЕЦБ са разнопосочни

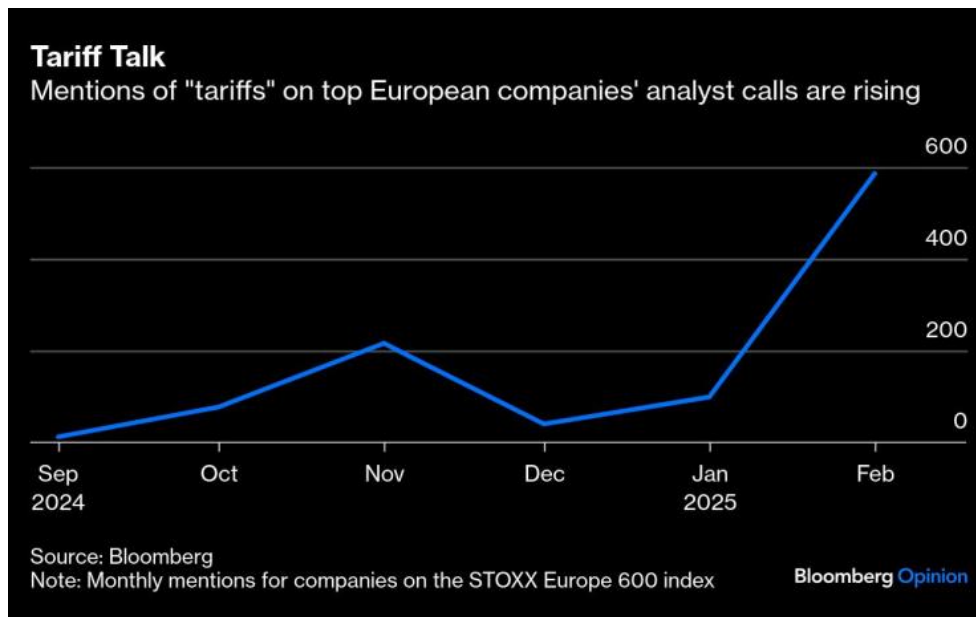
Положението се усложнява и от перспективата за увеличаване на бюджетните разходи - особено за отбрана - след като Тръмп даде да се разбере, че САЩ вече няма да гарантират сигурността на Европа. Лидерите на ЕС ще обсъдят възможностите си в Брюксел в четвъртък, по същото време, когато ЕЦБ определя политиката си във Франкфурт. Но макар че това би могло да повиши доходността на облигациите, тъй като предлагането се увеличава, всяко инфлационно въздействие изглежда далеч. Това е така, защото военните разходи водят до различни икономически ефекти от разходите, специално предназначени за стимулиране на активността - отчасти защото парите се насочват към компании в чужбина, а също и защото няма да пристигнат за една нощ.

Като цяло, предвид неотдавнашното забавяне на инфлацията и заплатите, „може да се твърди, че през април ще има още едно намаление“, казва Питър Шафрик, глобален макростратег в RBC Capital Markets. „Но някъде между 2,5% и 2% гласовете, искащи пауза, ще станат по-силни.“

✓ Европа се нуждае от нерви от стомана срещу американските мита

Дали бъдещето на европейската стомана е в американския щат Алабама? Това е мястото, където базираната в Люксембург ArcelorMittal SA налива 1,2 милиарда долара в нов завод, за да отговори на търсенето в автомобилния сектор, въпреки че съкращава работни места и съоръжения у дома на фона на „екзистенциалната“ криза в Европа на растящи енергийни разходи и евтин азиатски внос. Arcelor предупреди, че всички нейни европейски заводи са изложени на риск от затваряне; подразделението за стомана на германския конкурент Thyssenkrupp AG планира да съкрати 40% от работната си сила през следващите години.

Това е тенденция, която президентът Доналд Тръмп без съмнение се надява да ускори, докато се готви да наложи 25% мита върху вноса на стомана и алуминий този месец – заедно с объркано предупреждение за подобни мита върху „автомобили и всички други неща“, закупени от Европейския съюз, организация, която той смята, че е създадена, за да „прецака“ САЩ. (По ирония на съдбата, европейската интеграция започна със свободното движение на стомана и въглища, с пълната подкрепа на САЩ.) В най-лошия сценарий налозите могат да струват на европейския стоманодобивен сектор още 12 000 работни места и да принудят производителите на автомобили да преместят производството си в САЩ, според анализатори на Bloomberg Intelligence.

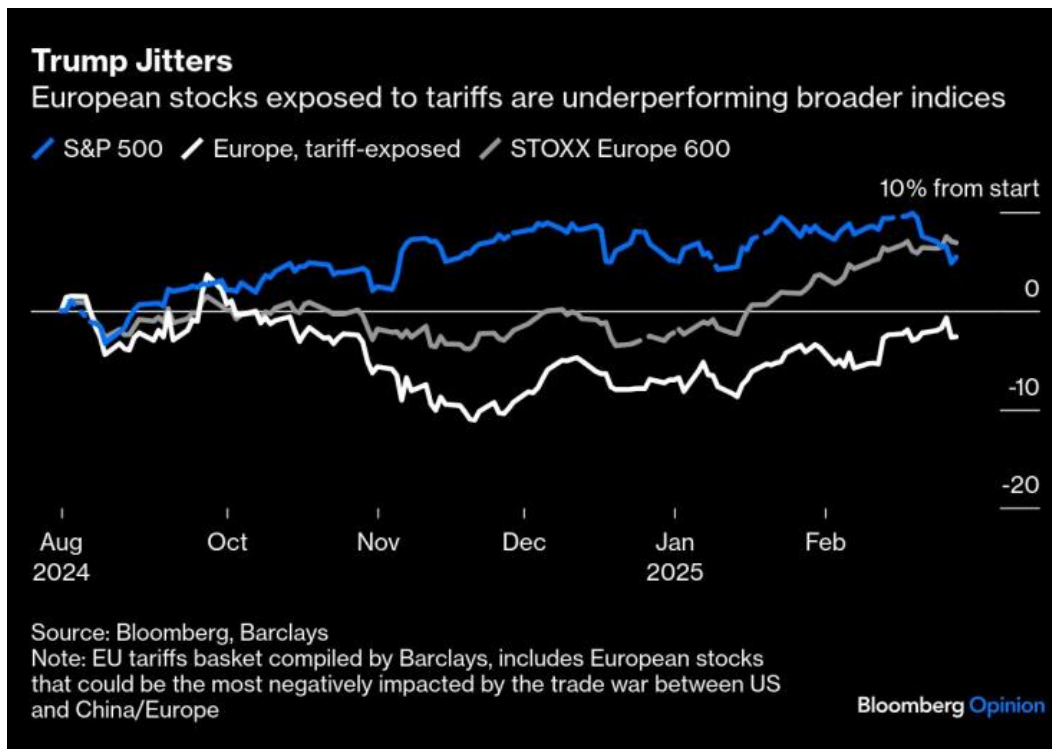

Разговори за мита | Споменаванията на „тарифи“ в разговорите с анализатори на водещи европейски компании нарастват

Дотук всичко е както може да се очаква от Тръмп. Това не е първата му търговска заплаха и ЕС засега разумно се придържа към наръчник, който започна да формулира още когато за първи път се наложи да работи с милиардера преди почти десетилетие. Ласкайте и преговаряйте, като предлагате да купувате повече американски стоки; отвръщайте, заплашвайки насрещни мита върху продукти като портокалов сок от Флорида или мотоциклети Harley-Davidson Inc.; смекчавайте неюата, докато европейските фирми в крайна сметка прехвърлят митата като по-високи цени или инвестират в САЩ, за да ги избегнат. „Ние сме американци в Америка... Ние сме имунизирани срещу митата [на Тръмп]“, каза миналата седмица пред CNBC Филип Гиймо, председател на френската Vallourec SACA, в която Arcelor има 28% дял.

Но този път това може да не е достатъчно. Европейската икономика е по-слаба, отколкото беше по време на първия мандат на Тръмп - особено в основата си, където Франция и Германия изостават в растежа - и САЩ са сравнително по-силни като глобален двигател на търсенето. Независимо дали е тактика за преговори или истинска сделка, общата тарифа от 25% не е шега: Bloomberg Economics изчислява, че може да изложи на риск 1,5% от brutния вътрешен продукт на ЕС. От страна на САЩ въздействието на задаващите се мита върху Мексико и Канада също не е добро – икономиката е изправена пред рискове от стагфлация чрез удар от 1,3% върху БВП и по-висока инфлация – но това не е разубедило Тръмп. Неговата анти-ЕС враждебност се засили и се разпространи отвъд търговията в технологичното регулиране и споделянето на тежестта на отбраната; извънредното публично унижение миналата седмица на украинския лидер Володимир Зеленски в Овалния кабинет показва, че нещо се е случило.

Вариантите за смекчаване като прехвърляне на разходите чрез повишаване на цените или преместване на повече дейност в САЩ също започват да изглеждат по-малко утешителни. Отварянето на завод е голямо решение за капиталови разходи с двугодишен времеви хоризонт - това не е нещо, което се решава на момента - и има много въпроси, които трябва да се вземат предвид, от стойността на марката „Произведено в Америка“ за луксозната индустрия до риска от репресии срещу имигрантския труд. Кошница от европейски акции, изложена на мита, съставена от Barclays Plc, включително Pernod Ricard SA и Volkswagen AG, изоставя от по-широкия европейски индекс, което предполага, че няма да има безплатен обяд при прехвърляне на по-високи разходи.

Слабост заради Тръмп | Европейските акции, изложени на мита, се представят по-слабо от по-широките индекси

Остават две възможности на масата, които ЕС все още не е опитал. Единият е „инструмент против принуда“, предложен през 2021 г. като начин за защита на отделни държави-членки, които са подложени на търговски или икономически натиск от пазари извън ЕС – помислете, например, ако Дания беше посочена за мита от Тръмп заради Гренландия или ако митата бяха използвани за отслабване на технологичното регулиране. Това теоретично би позволило отмъщение извън митата, като например изключване на американски компании от обществени поръчки в ЕС. Но това е оръжие, което също би тествало сплотеността на ЕС, като се има предвид, че ще отнеме месеци на преговори и изисква квалифицирано мнозинство от 15 от 27 държави от ЕС за одобрение. Неотдавнашното поведение на Тръмп със сигурност отприщи дух на единство; все пак насочването на търговска базука, проектирана отчасти с мисълта за Китай, към САЩ би разтегнало това единство до краен предел.

Другият вариант е да се направи сериозен опит за разрастване на вътрешната икономика на ЕС, за да ѝ се помогне да издържи на натиска на митническата война – включително „незабавни стъпки“ за задълбочаване на единния пазар на ЕС, според Елвир Фабри, старши научен сътрудник в института "Жак Делор". Както наскоро предупреди Марио Драги, вътрешните регулаторни пречки и търговските бариери в блока са по-лоши от всичко, с което заплашва Тръмп. Слабото регулиране и толерирането на ниското вътрешно търсене направиха Европа по-малко просперираща и по-зависима от външната търговия. Справянето с тях може да позволи на страните членки да играят по-дълга и по-стратегическа игра, особено след като разяждащото въздействие на по-високите мита върху собствената икономика на САЩ става по-явно. Това ще отнеме нерви от стомана, но това е най-добрият начин да спрете трансатлантическата търговия да бъде прецакана в двете посоки.

Капитал

✓ ВР намалява зелените инвестиции и увеличава добива на петрол и газ

Очаква се ВР да обяви драстично съкращаване на инвестициите си във възобновяема енергия и вместо това ще се съсредоточи върху увеличаване на производството на нефт и газ, пише ВВС. Британският енергиен гигант ще представи стратегията си по-късно след нарастващ натиск от някои инвеститори, недоволни от по-ниските му печалби и пазарна стойност в сравнение с конкурентите. Shell и норвежката компания Equinor вече ограничиха плановете си за инвестиции в

зелена енергия. В същото време призивите на американския президент Доналд Тръмп като "копайте, копайте, копайте" (на англ. Drill, Baby, Drill) насърчават инвестициите във фосилни горива и отдалечават компаниите от нисковъглеродни проекти. Някои акционери и природозащитни организации изразиха безпокойство относно евентуално увеличаване на производството на изкопаеми горива. Преди пет години BP си постави едни от най-амбициозните цели сред големите петролни компании - да съкрати производството на нефт и газ с 40% до 2030 г., като същевременно значително увеличи инвестициите във възобновяеми източници. Макар през 2023 г. компанията намали целта си за съкращаване на добива на петрол и газ до 25%, сега се очаква напълно да се откаже от тази цел. В същото време от BP потвърдиха, че свиват инвестициите си във възобновяема енергия с повече от половина - ход, който главният изпълнителен директор Мъри Окинклос нарече "фундаментално реструктуриране". През 2024 г. нетната печалба на BP спадна до 8,9 милиарда долара (7,2 милиарда паунда) спрямо 13,8 милиарда долара през предходната година. Следователно Окинклос е под натиск да увеличи печалбите от страна на някои акционери, включително влиятелната активистка група Elliott Management, която придоби дял от близо 4 милиарда паунда в компанията на стойност 70 милиарда паунда, за да настоява за по-големи инвестиции в нефт и газ. От 2020 г., когато предишният главен изпълнителен директор Бърнард Луни представи стратегията си, акционерите на BP са получили обща възвръщаемост, включително дивиденди, 36% за последните пет години. За сравнение -, акционерите в конкурентите Shell и Exxon са реализирали съответно 82% и 160% възвръщаемост.

Слабото представяне на BP порооди спекулации, че компанията може да стане обект на поглъщане или да обмисли преместване на основния си борсов листинг в САЩ, където петролните и газовите компании се оценяват по-високо. Разногласия за бъдещето на BP Миналата седмица група от 48 инвеститори призова BP да им позволи да гласуват по всякакви потенциални планове за отстъпление от предишните ѝ ангажименти към възобновяемата енергия. Говорител на един от подписалите се инвеститори, Royal London Asset Management, заяви: "Като дългосрочни акционери признаваме досегашните усилия на BP в енергийния преход, но оставаме загрижени за продължаващите ѝ инвестиции в разширяване на изкопаемите горива."

Екологичната организация Greenpeace UK предупреди, че BP ще се сблъска със сериозна съпротива, ако засили фокуса си върху изкопаемите горива, като недоволството няма да дойде само от екоактивисти, но и от собствени акционери. Други като старши климатичния съветник Чарли Кроник смятат, че правителствените политики ще трябва да приоритизират възобновяемата енергия, особено поради нарастващия натиск върху застрахователния сектор. Той подчерта, че печалбите от изкопаеми горива все повече ще се разглеждат като източник на финансиране за възстановяване от климатични бедствия, и BP трябва сериозно да преосмисли посоката си. Новата стратегия на BP вече е включила бизнеса си с офшорна вятърна енергия в съвместно предприятие с японската компания Jera и търси партньор, с който да направи същото със своя соларен бизнес. От друга страна, пренасочването на фокуса към петрола и газа може също да доведе до продажба на други активи, за да бъдат "несъществени части извадени от счетоводните книги", както го описват вътрешни източници. Изминаха повече от 20 години, откакто бившият главен изпълнителен директор лорд Джон Браун заяви, че BP може да означава "Отвъд петрола", с което даде начало на първите стъпки на компанията за отдалечаване от петролната и газовата индустрия. Според Саймън Джак от BBC днешната промяна в стратегията обаче може да бъде наречена "Обратно към петрола" - за радост на някои акционери и за разочарование на други.

[Cross.bg](https://cross.bg)

✓ Теми и гости в сутрешните блокове на телевизиите

- Тема: Ще успеят ли доходите да догонят цените и инфлацията?; Гост - Президентът на КТ "Подкрепа" Димитър Манолов.
- Тема: Политическите сблъсъци на деня - ще издържи ли управляващото мнозинство? Коментар на проф. Росен Стоянов, Юрий Асланов и Елена Дариева.
- Тема: Сред срещата за Украйна в Лондон - готова ли е Европа за самостоятелна стратегия за отбрана?; Анализ на Любомир Кючуков и Тони Николов.
- Тема: Още една стъпка напред в полярните изследвания; Гости - проф.Христо Пимпирев и проф. Георги Вълчев за 33-тата българска експедиция в Антарктида.

БТВ, "Тази сутрин"

- Тема: Възможно ли е 1- месечно примирие в Украйна

- Тема: Защо беше отказана линейка на жена с прорезна рана

✓ Преглед на печата

Водещи заглавия на първите страници

- в. 24 часа - Еврото ще вкара още едни 30 млрд. лв. в банките у нас
- в. Труд - България е лошо място за работа на жените
- в. Труд - Кметове търсят изчезнали бюлетини от вота
- в. Телеграф - Незаконни зарядки плъзват по тротоарите

Водещи заглавия на вътрешните страници

- в. 24 часа - Хиляди пъплиха 10 км пеша по стръмното в студа и мъглата, за да стигнат Шипка за 3 март
- в. Телеграф - Националният празник обедини политиците

Водещи интервюта

- в. 24 часа - Любослав Костов: Вдигането на вноската за пенсия е неизбежно и трябваше да стане още тази година
- в. Труд - Донка Байкова: По време на постите избягвайте храна от заведения
- в. Телеграф - Георги Рачев: Чакат ни по-топла пролет и лято

Водещи анализи

- в. 24 часа - Европа трябва да похити революционните планове на Тръмп за света
- в. Труд - 12 дни, които и до днес тровят връзките между София и Скопие
- в. Телеграф - Ало-Ало, МВР, чуваме ли се

Всички досегашни броеве на "ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ" от началото на 2023 г. до днес може да намерите на адрес: <https://bica-bg.org/bg/14/medii.htm> В секция МЕДИИ/ЕЖЕДНЕВЕН МЕДИЕН МОНИТОРИНГ на уебсайта ни е запазен и пълен архив.